

พระราชพงศาวดารกรุงสยามฉบับบริติชมิวเซียม หน้าที่ ๑-๓๗๐

พระราชพงศาวดารกรุงสยาม

วันที่ ๕ ๒ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๙ ปีเถาะ นพศก เพลาค่ำเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ล้นเกล้าฯ กรมพระราชวังบวรฯ ทูลเกล้าถวาย เล่ม ๑

และในเรื่องราวเดิมเด่นั้น ยังมีตราบททั้งสองชื่อพระสัชนาลัยและเจ้าฤๅษีสิทธิมงคล พี่น้องอายุยืนได้ ๑๐๐ ปี แต่พระชินศรียังเป็นพระยาตราบเท่าได้ตรัส และพราหมณ์ทั้ง ๑๐๐ บ้านยอมเป็นลูกหลาน พระฤๅษีทั้งสองจึงสั่งสอนว่าสูททั้งหลายอย่าประมาท จงช่วยกันทำกำแพงกันตัว อย่าเมาเมี้ยวแกัดินหา สาตราเร่งคนแต่งไว้อันพงศ์พราหมณ์สืบไปในภายหลัง จะเป็นกระหัดจะตัดจุกเกล้า เหล่าที่พออย่ามัวเมาทุกตำบล จะละคำศพลเอาแต่ โลกะ โทสะ โมหะ มักได้ให้ท่านฉิบหาย อนึ่งท่านทั้งหลายจงเอาพนมเพลิงเข้าไว้ในเมืองเป็นที่บูชา ครั้นเจ้าฤๅษีสั่งสอนลูกหลานแล้วก็เหาะไป

วันพฤหัสบดี เดือนอ้าย ขึ้น ๖ ค่ำ ปีมะโรงนักษัตร โทศก พุทธศักราชล่วงแล้ว ๑๑๐ ปี มีบาธรรมราชเป็นประธาน ให้ชีพอีพราหมณ์ตัดเอาแลงมาทำกำแพงสถาปนาพระนคร ๗ ปี จึงแล้ว และให้สร้างอาวาสวิหารให้เป็นประธานแก่งสงฆ์ทั้งหลาย จึงผู้ชีพอีตั้งเทศถาน และขึ้นร่ำพาวายแก่พระอิศวรผู้เป็นเจ้า ฝ่ายพระดาบสทั้งสองคำนึงตระกูล จึงเข้ามาถนอมสมาบัติอันเป็นบาทแห่งอภิญา แล้วเหาะมาในอากาศก็เข้าถึงพนมภูเขา ยังชีพอีพราหมณ์ทั้งหลายและมีบาธรรมราชเป็นประธาน ว่าข้าแต่ปู่เจ้าทั้งสอง ดูข้าสร้างเมืองตามคำปู่เจ้าก็บริบูรณ์แล้ว และนามกรเมืองนี้จะสมควรประการใด พระฤๅษีจึงว่า เราไปเยี่ยมพระอินทร์ ยังเทวโลกกลับลงมาบัดนี้ จึงประสาทนามว่า เมืองสวรรค์เทวโลก แล้วพระดาบสให้ชุมนุมชีพอีพราหมณ์ทั้งหลายปรึกษาว่า เห็นผู้ใดจะคู่ควรด้วยพระนคร พราหมณ์ทั้งนั้นว่า เห็นแต่บาธรรมราชเป็นผู้แก่กว่าดูข้าทั้งหลาย พระฤๅษีจึงว่า ในราชธานีนี้จะเป็นกษัตริย์มี ๓ ตระกูล คือคหบดีและเศรษฐีและพราหมณ์ประเสริฐในแผ่นดิน แล้วพระดาบสทั้งสองจึงอภิเษกบาธรรมราชให้เป็น พระยาชาธรรมราช และนำเอานางท้าวเทวีอันเป็นหลานสาวแห่งนางโมคคัลลินบุตร ในบ้านหริภุญไชยมาเป็นอัคมเหสี แล้วบอกว่อาตุดูกองคัมเด็จพระพุทธเจ้า อันพระยาศรีธรรมโศกราชแจกไว้ ยังฝังอยู่ใต้ต้นรังแรงตัวเมียหากอยู่ผู้รักษา และท่านจงนำมาประดิษฐานไว้เถิด

ครั้นพระฤๅษีสั่งแล้วก็เหาะไปถึงภูผา ลวงเจ็ดวันก็กระทำกาลกิริยาตาย พระยาศรีธรรมราชเจ้าให้บาทพิชฌุและบาทชีชาพิทบาททั้ง ๕ คน อันเป็นช่างมาคิดการสถาปนาพระมหาธาตุ ว่าเราจะทำให้ประหลาดกว่าช่างทั้งหลายในแผ่นดิน จึงให้ตัดเอาแลงมาทำแผ่นรจนาเป็นหน้ากระดานฐานสิ่งห์และลดชั้นคั่นเชิงบาท บั้วหนาย บั้วกลม ระฆังบัลลังก์เสร็จสำเร็จ แล้วให้ขุดสระกรูแล้วด้วยแลง จึงตั้งฐานชั้นหนึ่ง และสมเด็จพระบรมธรรมราชาธิราชเจ้าจึงเสด็จด้วยพยุหยาตราขยัคอันเป็น อัศจรรย ครั้นถึงต้นรังแล้ว จึงให้ขุดเอาผอบแก้วใหญ่ ๕ กำ ซึ่งใส่พระสารีริกบรมธาตุขึ้นขึ้นถวายอามิสมหันตสักการบูชาแล้ว จึงอัญเชิญเสด็จมาสู่พระนครด้วยราชานาภ และที่นั่นจึงเรียกว่าเขารังแรงแต่นั้นมา พระธรรมราชาจึงป่าวประกาศแก่คนทั้งหลายผู้ศรัทธาเอาทองมาประมวลกันได้ ๒๕๐๐ ตาลึง ให้รจนาเป็นสำเภาเมตร แล้วจึงประดิษฐานพระบรมธาตุเจ้าลอยไว้ในสระน้ำ ให้สถาปนาพระสถูปครอบที่นั่น ป็นหนึ่งจึงสำเร็จ และอัคคีธาตุพระสารีบุตรเถรเจ้าก็บรรจุไว้ในพระเจดีย์ข้างเหนือ ในเมืองสวรรค์โลก และพระธาตุพระโมคคัลลาเจ้าก็บรรจุไว้ในบ้านนางโมคคัลลินบุตรในพระนครนั้น

ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าธรรมราชาธิราชให้ทำกำแพงในจันทมณฑลรอบคอบแล้ว ให้ชื่อเมืองหริภุญไชย จึงรับเจ้าอุโลกกุมารราชโอรสมาราชาภิเษกทรงนามพระยาศรีธรรมโศกราช และให้ชาวบ้านอุตรคามทำกำแพงล้อมบ้านมั่นคง แล้วจึงให้ชีพอีใหญ่มารับเจ้าธรรมกุมารราชบุตรไปราชาภิเษกด้วยนาง พราหมณี จึงได้ชื่อว่กำแพงนครศรีเมืองทุ่งยั้ง แล้วให้ตกแต่งบูรคามชื่อพิบูลระครบบริบูรณ์ แล้วจึงเสกเจ้าเจาสิงหุมารกับด้วยนางพราหมณีไว้ แดกษัตริย์สืบ ๆ กันมาทั้งสี่เมืองถึงเจ็ดชั่วตระกูลช้านาน มิได้มีหิงสการแก่กัน จึงมีพระยาองค์หนึ่งชื่ออภัยคามินี ทรงศีลาจารย์บริสุทธ์อยู่หริภุญไชยนคร ยอมไปจำศีลอยู่ในเขา จึงนาคธิดาขึ้นมาจากนาคพิภพ แปลงตนเป็นมนุษย์นารีมาอยู่ร่วมเมถุนสังวาสด้วยพระมหากษัตริย์ ๗ ราตรีแล้ว

พระเจ้าอภัยคามินีจึงพระราชทานผ้ากำพลและอำมรงค์หนึ่ง นางก็ลไป ครั้นจำนวนนานมาคนบุตรนั้นทรงครรภ์แก่ จึงขึ้นมาคลอดบุตรไว้ในศิรราชาสถาน ที่พระมหากษัตริย์เคยมาจำศีลอยู่แต่ก่อน และบุตรนั้นเป็นมนุษย์กุมารทรงโฉมบริสุทธ์ นางจึงไว้ผ้ากำพลและแหวนกับลูกตน แล้วก็กลับไป ขณะนั้นยังมีวงจรถูหนึ่งพนจรมมาพบทารกนั้น เห็นประหลาดก็นำมาเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรมแห่งตน ครั้นกุมารนั้นค่อยวัฒนาการจำเจริญขึ้น พอบพิตรกรุงหริภุญไชยตั้งการสถาปนาพระที่นั่งมงคลพระมหาปราสาท และพวานนั้นเข้าไปทำการ จึงยังกุมารนั้นให้สำนักอยู่ในฉายามหาปราสาท จึงปรากฏเป็นอัศจรรยด้วยพระมหาปราสาทนั้นเอียงโอนหนักเป็นหลายที่ประจักษ์ แก่คนทั้งปวง บพิตรทอดพระเนตรเห็นจึงตรัสถามว่า กุมารนี้เป็นบุตรผู้ใดวงจรถูนั้นกราบทูลตามความจริงแล้ว ถวายผ้ากำพลกับอำมรงค์อันได้จากกุมารนั้น

พระเจ้าอภัยคามินีก็ตรัสทราบว่กุมารนี้เป็นราชบุตรแห่งพระองค์ พระองค์จึงประสาตราขวงวัลแก่พวานนั้นแล้ว จึงตรัสให้ชะแม่และนางท้าวพระสนมอัญเชิญเสด็จพระราชโอรสเข้าสู่พระราช มนเทียรสถาน แล้วตั้งการสมโภชพระราชทานนามว่า พระอรุณราชกุมาร และพระฤทธิกุมารราชบุตรอันเกิดด้วยพระอัคมเหสีนั้นอ่อนกว่าพระอรุณราช และเจ้าพี่น้องทั้งสองนิยมรักใคร่ร่วมใจกัน อนึ่งในอดีตภพครั้งเมื่อสมเด็จพระบรมสัมพุทธเจ้ายังทรงพระพรหมอยู่นั้น พระองค์เสด็จมาฉนในทีนอบบ้านปัจฉิมขคาม ครั้นนั้นยังมีพระยาอูรราชตัวหนึ่ง มีศรัทธาบันดาลน้ำถวายยังพระองค์ให้สร้งในที่นั้น พระองค์จึงเยี่ยมพระโอบุธุดำเนินวิลาศพุทธพยากรณ์ต่อพระอาณนทว่า พระยาพุศคินทรตนนี้ เมื่อตถาคตนิพพานแล้วได้ ๕๔๐ ปี จะบังเกิดเป็นกษัตริย์ ชื่อพระยาอรุณราช จะโดลศักราชตถาคตเมื่อถวนพัน และเศษะผลานิสงส์ให้หน้าเป็นทานนี้ และกระแสน้ำไหลไปถึงที่ใดก็จะเป็นอาณาเขตไปถึงที่นั้น ท้าวพระยาทั้งชมพูทวีปจะทนทานอาณุภาพมิได้ ครั้นพระองค์ตรัสทำนายแล้ว ก็เสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์โดยพุทธวิสัย ฝ่ายพระเจ้าอภัยคามินีตรัสเห็นพระอรุณราชจำเจริญขึ้น พระองค์จึงนำไปราชาภิเษกไว้ ณ เมืองสัชนาลัย จึงได้พระนามว่าพระยาวงแต่นันมา พระองค์จึงให้สร้างพระวิหารทั้งสี่ทิศติดพระมหาธาตุ และระเบียงสองชั้น เอาแลงทำค่ายและเสาโคมรอบวิหาร แล้วให้ช่างทองเอาทองแดงกระทำลู่ขันยาว ๘ ศอก แก้วใสยอด ๑๕ ใบ บัลลังก์ใหญ่ ๙ กำ หุ้มทองแดงแต่ครึ่งบนลงมาถึงเชิงคูหา

แล้วให้สถาปนาอุโบสถกุฎีวิหารสะพานศาลา อุทิศถวายเป็นทานแก่สงฆ์เจ้าทั้งหลาย หนึ่งให้กระทำที่ต้นรังบรรจพระบรมธาตุนั้นเป็นวิหารและเจดีย์ แล้วให้ชื่ออารามเขารังแรง และครั้งนั้นกรุงกษัตริย์ทั้งปวงก็น้อมนำราชบรรณาการมากราบถวายบังคมทูล ชมพระบุญฤทธิ์อันภาพแห่งสมเด็จพระเจ้าสกลขมพู

ครั้นพระชนม์ได้ ๕๐ พรรษา พุทธศักราชถ้วน ๑๐๐๐ จึงคนอันเป็นใหญ่กว่าคนทั้งหลายนำเอาช่างเผือกดำมาถวาย ครั้งนั้นพระองค์จะลบกษัตริราช จึงให้หมื่นตพระอชิตเถร พระอุตุคตเถร พระมหาเถร และพระอรหันต์เจ้าทั้ง ๕๐๐ พระองค์ ทั้งพระพุทโธฆาวัตรเขารังแรงมาชุมนุม ณ วัดโคกสิงฆารามกลางเมืองสัชชาลัย และพร้อมท้าวพระยาในชมพู คือไทยและลาว มอญ ญวน พม่า ลังกา พราหมณ์เทศเทศต่าง ๆ ในปี่มะแม เดือนหกขึ้นค่ำหนึ่ง และพระพุทโธเจ้าเสด็จนิพนพานปี่มะเส็ง ตั้งมะเมยเป็นเอกศก ทินตั้งมะแมไทยก พระองค์จึงให้หนังสือไทยแล และเจียงไทย และลาวไทย มอญไทย พม่าไทย และขอมเจียง ขอม ก็มีมาแต่ครั้งนั้น จึงพระราชทานที่สัคนาสัคนาคาราม ไว้สำหรับพระศาสนา ๕๐๐๐ พระวัสสาเป็นกัลปนา อุทิศไว้แด่กษัตริย์ได้เสวยราชสมบัติทั้ง ๕ เมือง จนศักราช ๑๒๐๐ ปี พระร่วงเจ้าทิววงศ์แล้วจึงเกิดรบพุ่งกัน ซึ่งพอกกลายเป็นกระหัดเป็นอนุคตนัก เพราะประมาทลิ้มตน ย่อมถ้ายเทเมืองเสียให้เป็นป่าช้า ป่าเสือกก็บังเกิดมีมากแก่คนทุกภาษา

ศุภมัสดุ ๑๐๒๖ พระร่วงเจ้าทรงพระกัลปนาที่ไร่และนาสัด ไว้สำหรับวัดโคกสิงฆาราม วัดอุทธยาน วัดเขาหลวง วัดราชประดิษฐานและไตรภูมิป่าแก้ว วัดพระมหาธาตุ วัดเขาอินทร์ คณะคามวาสีอรัญวาสีเสรีจริยบรรณ แล้วตรัสแก่พระฤทธิกรรมารอนุชาว่า กรุงกษัตริย์ทั้งปวงก็มาช่วยเราตั้งการลบกษัตริราชในสมัยนี้เป็นมหาสโมสรมหาศก อันใหญ่ แต่พระยามัครราชกุมารเดียนี่ไอหงัน มีมาคารวะ ควรเราจะไปน้อมนำมาเป็นเมืองขึ้นแก่เรา

ครั้น ณ วัน ๑ อุบายโยคอุดมฤกษ์ ทั้งสองกษัตริย์ก็ลงสุวรรณนาวา เสด็จโดยชลมารคมหาสมุทรหาภัยอันตรายมิได้ ถ้วนกำหนดเดือนหนึ่งจึงถึงกรุงจีน สมัยนั้นปรากฏเป็นอัศจรรย์ คือ แผ่นดินไหว และอากาศเป็นหมอกมัว ไม่เห็นดวงพระอาทิตย์ บรรดาจีนในราชธานีและชนบทประเทศ ก็บังเกิดชนลูกหนึ่งพองไป ลื่น ฝ่ายบพิตรกรุงมัครราชเห็นการเป็นอัศจรรย์ ดังนั้น จึงให้ ขุนแก้วกาญจนอำมาตย์ไปพิจารณาเหตุในมหาสมุทร เห็นกษัตริย์ทั้งสองที่เรือน้อยเข้ามาสู่อ่าว ก็รีบมากราบทูล พระเจ้ากรุงจีนก็ทราบพระญาณโดยได้ทรงฟังเรื่องพระพุทโธพยากรณ์ไว้แต่ก่อนว่า จะมีกษัตริย์ฝ่ายกรุงสยามสองพี่น้องทรงบุญฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ ข้าม ทะเลมาหาตูลถึงมัครประเทศ ด้วยเสรีการลบกษัตริราชแห่งองค์ สัมพุทธบพิตรเจ้าเที่ยงแท้ แล้วพระองค์จึงแต่งพลทหารออกมาอัญเชิญกษัตริย์ทั้งสองขึ้นไปสู่ราชธานี กรุงมัครก็กราบถวาย บังคมแล้ว จึงนำพระราชธิดามาทูลถวาย บพิตรก็มีพระทัย ยินดี พระยากรุงจีนจึงให้แต่งสำเภาถวายลำหนึ่ง พร้อมด้วยเครื่องมงคลราชบรรณาการ แล้วผาตวามังกรออกเป็นสองภาค และให้ ราชธิดามาภาคหนึ่ง เพื่อจะสันทัดในราชสาสน์อันไปมาถึงกัน สมเด็จพระร่วงเจ้าจึงพาพระอนุชาธิราช พระอัครมเหสี และจันบริวาร ๕๐๐ ลงสู่สำเภากลับมากสู่สัชชาลัย สำเภาลูกค้าวานิชก็ไปมา ได้สะดวก และเงินทั้งหลายทำถวายเป็นถวาย จึงเกิดมีถวายเป็นแต่ นั้นมา พระองค์จึงให้เจ้าสุทธิกรมขุนองตั้งพระราชวังอยู่นอกเมือง

ฝ่ายข้างเชียงใหม่นั้นพระเจ้าแผ่นดินทิววงศ์ มีแต่พระ ราชธิดา อำมาตย์จึงมากราบทูลขอพระฤทธิกรรมารไปผ่านแผ่นดิน สมเด็จพระร่วงเจ้า จึงให้เจ้าสุทธิกรรมารอุปัชฌาย์พระนครกับนางสุท เทวี แล้วพระองค์ทรงช่างเผือกดำพาพระอนุชาและเสนาภคินกร โยธาหาญเสด็จโดยพนมใหญ่ถึงกลางหนทาง จึงให้เจ้าฤทธิกรรมาร ผ่านหน้าข้างเข้ามาต่อพระองค์ จึงจับคนซึ่งทองอันเต็มไปด้วยน้ำ หลังพิชฐานให้เป็นแดนแวนแคว้นแห่งเจ้าวันนี้ แล้วให้เอาตะปุดทองแดงอันใหญ่สามกำสามตัวปักแดนให้แล้ว ก็เสด็จขึ้นถึงเมือง นางมลิกาเทวีลูกเจ้าเชียงใหม่มารับเสด็จเข้าไปในเมืองหลวง ท้าว พระยาเสนาทั้งหลายก็กราบถวายบังคมทูล ขณะนั้นพระอรหันต์เจ้า ได้บุพเพนิวาสานุสติวิชชา ก็ยังมีเป็นหลายพระองค์ พระมหา กษัตริย์เจ้าจึงถามว่านางมลิกาเทวีผู้นี้เป็นอันใด พระอรหันต์เจ้า จึงบอกวาทุณยสาธกและนางนั้น เขาได้ให้ทานข้าวบิณฑบาตอันรายไป (ด้วย) ดอกมะลิ พระองค์ก็ชื่นชมยินดี จึงเสกเจ้าฤทธิกรรมารกับด้วยนางมลิกาเทวี จึงได้นำมาพระยาฤ ภูณ พิชัยเชียงใหม ติดตระกูล แต่นั้นมาสาวจึงสูขอผู้เป็นจริต

ครั้นพระร่วงเจ้ากลับมาเมืองแล้ว พระเกียรติยศ ก็ปรากฏยิ่งกว่าแต่ก่อน พระองค์ครอบรู้วิชาไตรเทพเชี่ยวชาญ หาผู้เสมอมิได้ และทรงวิสัยจุจริตว่าให้ตายก็ตาย จะว่าให้เป็น ก็เป็น และขอมดำเนินคิดขึ้นมาแล้ว ก็กลายเป็นศิลาเมฆาม ก็ขึ้นมิได้ อนึ่งอำนาจแก้วอุทกประสาธอันพระยากรุงจีนให้มา แก่พระองค์นั้น จะไป ๗ วันจะบริโภคน้ำก็ได้ อยู่ในสมัยหนึ่ง พระองค์ทรงว่าขาดลอยไปถึงนครตองอู และพระยาตองอูนั้นเดิมเป็นคนอนาถา ไปทำไร่ไถลี้ยงได้วามรเมื่อมากถวายสมเด็จพระร่วง เจ้า พระร่วงเจ้าจึงโปรดให้เป็นพระยา แล้วตั้งเมืองตองอู และเมื่อ ว่าวทรงขาดไปคล้องยอดปราสาทอยู่นั้น พระร่วงเจ้าตามไปถึง เมืองตองอูแต่พระองค์เดียว เข้าอยู่ในบรรณศาลากายนอกเมืองนั้น ครั้นเพลาค่า พระองค์ก็ลอบเข้าไปทำซู้ด้วยลูกสาวพระยาตองอูถึงปราสาทอันล้อมด้วยเหล็ก และเมื่อพระร่วงเจ้าจะขึ้นเอาวานั้น พระบาทหนึ่งเหยียบอั้งสาพระยาตองอู พระบาทหนึ่งเหยียบศิระษะ ยืนพระหัตถ์หยิบเอาวาม พระยาตองอูก็มีมือ เพราะมีความสุจริต ครั้นพระองค์ได้วามแล้ว เพลาค่าก็หนีมา ธิดานั้นจึงนำประพตติเหตุเข้าทูลแก่ท้าวบิดา พระยาตองอูก็ให้ติดตามเอาพระองค์ขึ้นมาได้ ซักสาวเอาพระอันตะออกจากพระองค์ใส่พานไว้แล้ว ก็ทรงเสด็จขึ้น มาเมืองสัชชาลัย และพระองค์จะได้รู้เหตุอันหามาได้ อนึ่งเป็นวิสัยจะกลดดมกินไส้พุงคนทั้งปวง ครั้นพระร่วงเจ้าเสด็จขึ้นปราสาทเปลื้องอาภรณ์แล้ว จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งเจ้าสุทธิกรรมารว่า แม่นไม่เห็นพี่มาแล้ว เจ้าจงเป็นพระยาแทนเถิด ครั้นตรัสสั่งแล้วก็เสด็จพระราชดำเนินลงไปสร้งน้ำที่แก่งกลางเมืองนั้น ก็อันตรธานไป สมเด็จพระอนุชาธิราชและมุขมนตรี พระสนมกำนัลและราชภรรยาทั้ง ปวงก็โศกาครุภาพรำรำกร่ำพันพระคุณเป็นอันมาก พระสุทธิกรรมารจึง ให้ราชทูตไปทูลแก่พระยาฤ ภูณ พระนครเชียงใหม ลงมาตั้งการถวียราชราชภิษกพระองค์เป็นอิสราธิครภาพในพระนครสัชชาลัย แล้วให้ขุนไตรภพนางขอมแปลงพระนิเวศ ก่อกำแพงตั้งค่ายขึ้นใน ขึ้นนอก ตั้งค่ายเชิงเชียงพนมเชิงแห่งหนึ่ง พนมหัวช้างแห่งหนึ่ง พนมหัวเป็ยแห่งหนึ่ง แล้วให้แต่งบ้อมช่องปืนใหญ่และให้ตกแต่ง หัวเมืองเอก ๕ หัวเมือง หัวเมืองโท ๘ หัวเมือง หัวเมืองสรรพยุทธ ทั้งปวงไว้สำหรับแล้ว ขอช่างมาแต่สมัครให้ตั้งหลอปืนใหญ่ร้อย ๑๕๐ บอก และตีปืนนกสับคาบซูด ๕๐๐ บอก

ครั้นถึงเดือนอ้าย ขึ้นค่ำหนึ่ง พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก เมืองเชียงแสนให้ตรวจจัดทรัพย์โยธาช้างม้า และเครื่องสรรพยุทธให้ พระยาเชียงราย พระยาเชียงลือเป็นทัพหน้า พระยาเชียงเงิน พระยาเชียงตุง เป็นปีกขวา พระยาเชียงทอง พระยาเชียงฝางเป็น ปีกซ้าย จะยกกองทัพลงมาตีเมืองสัชชาลัย เมืองสัชชาลัยทราบ เหตุ จึงให้มีราชสาสน์ ฝ่ายมาใ้กองสอดแนมรู้เหตุก็มาเอา อิงกฤตการรีบมากราบทูล สมเด็จพระเจ้ากรุงศรีสัชชาลัยทราบเหตุจึงให้มีราชสาสน์ไปเมืองเชียงใหม ถึงพรหมวดีราชันด์อาราไชรศ พระยาฤวาราชอันทิวคตนั้น ให้จัดแจงเมืองแพร เมืองน่าน เมือง นครให้มั่นคง อนึ่งให้แต่งกองออกลาดสกัดดล้าเลียงแห่งซ้าศึกให้ ถอยกำลังจึงได้

ฝ่ายข้างกรุงศรีสัตนาลัยนั้น ก็ให้เกณฑ์พลทะเลแล้วทหาร ขึ้นรักษาหน้าที่ แล้วให้กวาดครัวอพยพเข้าพระนคร ข้าง พระเจ้าศรีธรรมราชไตรปิฎกยกพลมาถึง จึงให้ตั้งค่ายหลวงไกล เมืองทาง ๕๐ เส้น แล้วให้ดาพลโยธาล้อมเมืองสัตนาลัยไว้โดยรอบ ให้พลทหารเข้าปีนปล้นเป็นหลายครา ชาวพระนคร ก็ระดมกันยิงปืน ยิงตกคูตายเป็นอันมาก จะหักเอามิได้ พระ พุทธโฆษาจารย์จึงไปถวายพระพรแก่พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก (ให้) ระวังสงครามเสียทั้งสองฝ่าย กษัตริย์ทั้งสองก็โดยคำพระอรหันต์เจ้าพระเจากรุงศรีสัตนาลัยจึงให้แต่งงาน ปทุมเทวีราชธิดาแล้ว พระก็ เสด็จออกไปบังคมถวายราชธิดา พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกก็มีความ ยินดี ให้เลิกทัพกลับไปเมืองเชียงแสน และนางปทุมเทวีนั้นมีราช- บุตรด้วยพระยารธรรมไตรปิฎกสององค์ ชื่อเจ้าไกรสรราชองค์หนึ่ง ชื่อเจ้าชาติสาครองค์หนึ่ง และพระเจ้าเชียงแสนนั้นได้ทราบข่าว สมเด็จพระเพทเจ้าเสด็จไปอาศัยกระทำกตกิจไต่ต้นสมอ พระองค์จึงดำริสร้างเมืองในที่นั้น จึงมีพระราชโองการสั่งจ่านกรอง และจากการบูร ให้อำเภอกวายเป็นคนละ ๕๐ เลม เต็มไป ด้วยขุนทรัพย์ทั้งหลาย มาถึงเมืองลิลมพล ไหว้พระบาทพระพุทธเจ้านั้นแห่งหนึ่ง จึงข้ามแม่น้ำตะนิมมาถึงภูผาหลวง และมาถึงเมืองสว่างคบุรี ไหว้พระธาตุพระพุทธเจ้านั้นแล้ว จึงข้ามแม่น้ำกรอม แม่น้ำแก้วน้อย จึงถึงทุ่งบ้านพรานที่พระพุทธเจ้าไปบิณฑบาต ข้างตะวันตก ๑๕๐ เรือน ข้างวันตก ๑๐๐ เรือน จึงปรึกษา กันว่าจะสร้างเมืองถวาย เห็นจะต้องด้วยราชประสงค์และราชอุบายอันเจ้าเราไซ้มา ครั้นเห็นชอบพร้อมกันแล้ว จึงเริ่มการสถาปนา พระนครโดยไสยศาสตร์ ให้ชื่อขึ้นถึบอำภวและเชิญเทวรูปออกแห่ตั้งทิศ จึงให้พราหมณ์ชักรั้วที่จะตั้งเมืองแล้วป็นหน้าที่ยาว ๕๐ เส้น สกัถ ๑๐ เส้นชั้ววคนโบราณ

ดูใน

พระราชพงศาวดารย [หน้า ๑ - ๓๗๐](#)

พระราชพงศาวดารย [หน้า ๑๗๐ - ๓๔๓](#)

***

ประวัติศาสตร์ย [phuketdata](#)